

Федюк Л.В.,

*доктор юридичних наук, професор кафедри публічного та приватного права
Факультету права та міжнародних відносин Київського університету
імені Бориса Грінченка*

ЗДОБУТКИ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІСТИЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ ЩОДО СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Загальновідомо, що судова гілка влади за останні роки втратила довіру у населення України. Підтвердженням цьому є також статистика Європейського Суду з прав людини, яка свідчить про неспроможність українських судів справитися з завдання захисту прав українців, адже, як ми знаємо, до цього суду громадяни можуть звертатися за захистом лише після того, як використали своє право на звернення до вітчизняних судів. Це вкотре свідчить про неефективність роботи судів України.

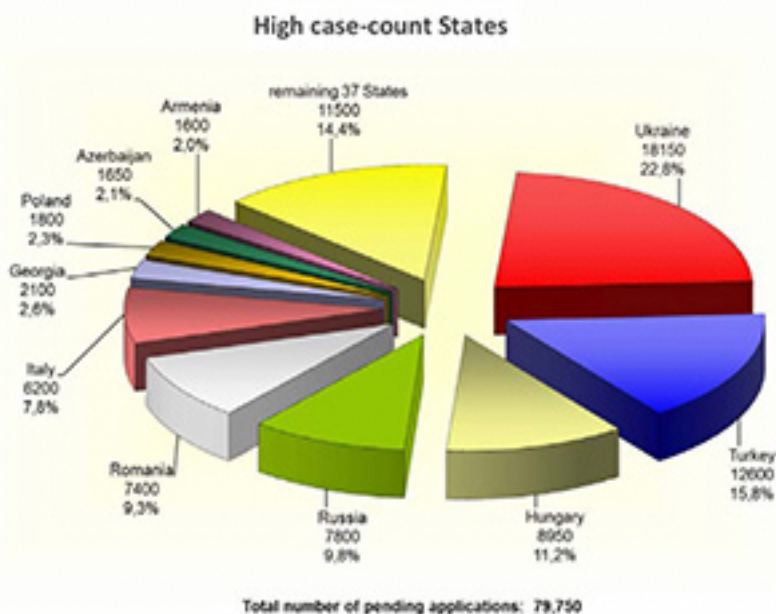
До слова, підсумок минулого року дає нам відомості про те, що Україна посідає перше місце серед всіх країн Ради Європи за кількістю заяв, які перебувають на розгляді в Європейському Суді з прав людини. У 2016 році в установу надійшло 18 150 заяв проти України, що на 4 300 більше, ніж у 2015 році. Станом на 31 січня 2017 року на розгляді в Європейському Суді перебуває 84 300 скарг, з яких 18 650 подано проти нашої держави.

Також для об'єктивнішої оцінки ситуації слід навести дані щодо вердиктів Євросуду. З 1997 року (дати ратифікації Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) до 2016 року стосовно України ухвалено 1 126 рішень. Водночас за період з 1959 до 2016 року Європейський Суд з прав людини виніс 19 570 рішень щодо 47 країн. Ці статистичні дані не свідчать про те, що в Україні покращала ситуація з дотриманням і захистом прав людини. Навпаки, ситуація значно погіршилася, у зв'язку із чим значно зросло навантаження на Європейський Суд, що позначається на процесі розгляду ним заяв.

Сподівання на вирішення проблеми щодо судів України дало громадянам проведення судової реформи, яка стартувала минулого року. Правознавці в курсі, що 2 червня 2016 року було прийнято

Про участь у даному конкурсі заявили 37 науковців, серед яких 8 докторів юридичних наук. З цих 37 осіб мало не половина — 16 науковців — було недопущено до здачі кваліфікаційних іспитів. Всього 1 конкурсант вибув після першого іспиту (результати оприлюднені в той же день, роботи перевірялись в присутності спостерігачів та преси, не склав тести лише один учасник — викладач з Київського національного університету імені Вадима Гетьмана). Зате аж 12 науковців одразу вибули після другого іспиту (написання рішення — результати оприлюднили через 37 днів, відсіяли всіх докторів наук). Лише 8 конкурсантів перейшли до етапу (що становить 1/4 складу науковців), під час якого перевірялися особисті морально-психологічні якості майбутніх суддів, які були проголошені основною складовою характеристики майбутніх суддів нового Верховного Суду України. Бали за результати морально-психологічного тестування окремо не оприлюднили (на відміну від 1-го етапу оцінювання майбутніх суддів), лише після співбесіди з Вищою кваліфікаційною комісією України виклали загальний підсумок включно з співбесідою.

Отже, до Касаційного цивільного суду в складі нового Верховного Суду не ввійшло жодного доктора наук, як незалежного науковця. Надія на зміну системи в плані цивільного судочинства покла-

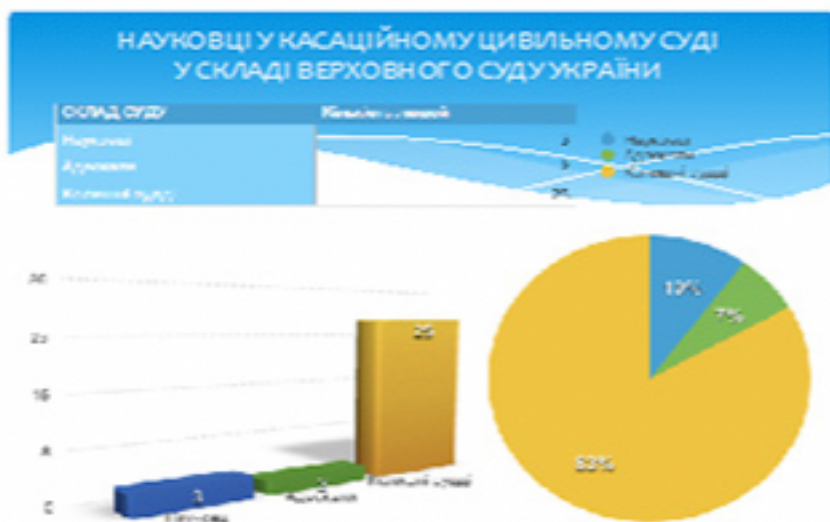

новий Закон “Про судоустрій і статус суддів”, який передбачив оновлення суддівського корпусу за рахунок нових облич, а також уможливив

прийняття до їх лав людей з поза судової системи, зокрема науковців та адвокатів. Особливо радувала можливість оновлення вищих органів судової влади за рахунок людей, які з судами мали досить віддалену співпрацю, тобто науковців.

Так, відповідно до статті 69 Закону суддею Верховного Суду України може стати науковець, який має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи не менше 10 років, а судів апеляційних, згідно статті 28, — 7 років наукового стажу.

Втілення реформи в реалізацію стартувало 7 листопада минулого року з оголошення конкурсу на зайняття посад суддів Верховного Суду України. Науковці у сфері цивільного права отримали потенційну можливість впровадити свої наукові розробки, над якими вони працювали не менше 10 років у судову практику, якщо б виграли в конкурсі до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду України.

408 Матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції

дається всього лише на 3 людей з науки (їх наукові дослідження, а саме кандидатські дисертації присвячені: цивільному праву в одного науковця; міжнародному приватному праву — в 2-го; філософії права — в 3-го), 2 адвокати, решта 25 — судді зі старої системи (Вища рада правосуддя забракувала ще 2). Складно повірити в те, що нові в судовій системі люди чисельністю 5 голосів, які перебувають у меншості, можуть докорінно змінити цивільну судову практику.